

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

KTKP020 Kestävä kasvatus ja yhteiskunta

Aineenopettajakoulutus

Suuryhmä 12.1.2026

Riitta Tallavaara

Mistä on kysymys?

Ilmiökuvaus kestävä kasvatus ja yhteiskunta

Demokraattinen yhteiskunta ja kestävä kasvatus rakentuvat **ekologisten, sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuuristen kysymysten kestäville ratkaisuille**. Tässä kasvatuksella ja koulutuksella on merkittävä rooli: ne ovat yhteiskunnallista toimintaa, joka yhtäältä ylläpitää ja toisaalta muuttaa yhteiskuntaa.

Ilmiössä tutkitaan ja problematisoidaan yhteiskunnan muuttuvia käytänteitä ja rakenteita, jotka luovat toimintaedellytykset ja reunaehdot kasvatukselle sekä yksilöiden toiminnalle. Kasvatuksen ja koulutuksen tehtäviä määritellään jatkuvasti suhteessa vallitseviin **poliittisiin, ideologisiin ja kulttuurisiin olosuhteisiin sekä valtarakenteisiin**. Koska kasvatus ja koulutus ovat poliittisia ilmiöitä, koulutus-, lapsi- ja perhepolitiikkaan sisältyy valtakamppailua ja intressineuvotteluja. Ne näkyvät niin makro-, meso- kuin mikrotasollakin, esimerkiksi **valtakunnallisten opetussuunnitelmien laatimisessa ja kasvatuksen käytänteissä**.

Eheän ja kestävän yhteiskunnan toteutuminen edellyttää yhteisöjä, joissa arvostetaan **ekososiaalista sivistystä, oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä aktiivista toimintaa**. Koulutuksen ja kasvatuksen parissa työskentelevillä on mahdollisuus ja velvollisuus olla mukana rakentamassa tällaisia yhteisöjä.

KESTÄVYYSOSAAMINEN

DIALOGISUUS

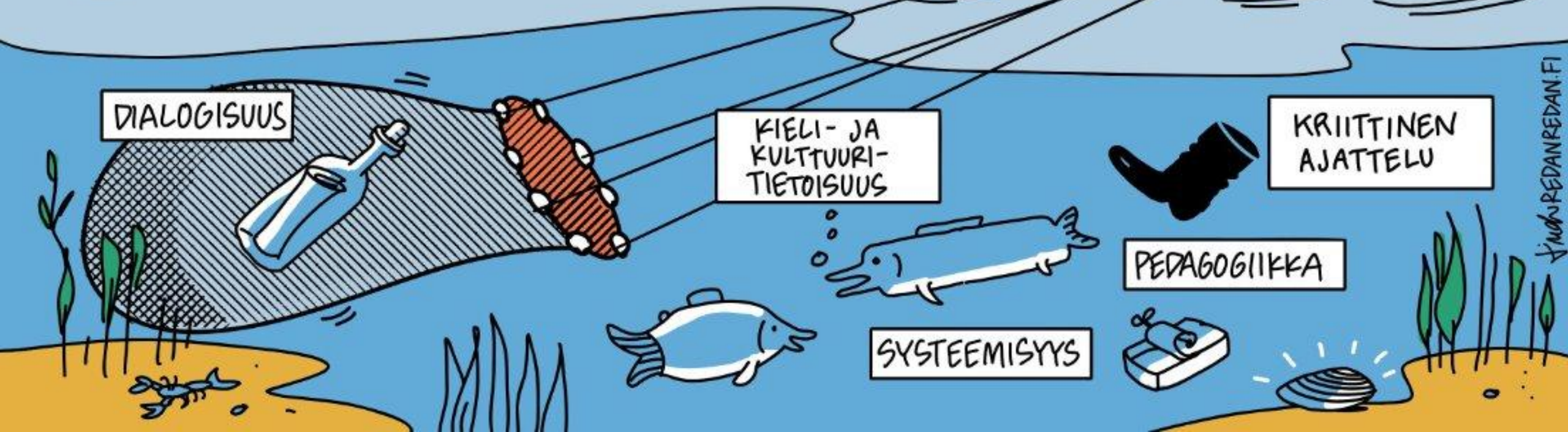
KIELI- JA
KULTTUURI-
TIETOISUUS

KRIITTINEN
AJATTELU

PEDAGOGIIKKA

SYSTEEMISYYS

YMOUS REDANREDAN.FI

Tavoitteet ja sisällöt:

- **Opintojakson suoritettuaan opiskelija:**
- hahmottaa, miten kasvatusta ilmenee yhtäältä yhteiskunnallisten rakenteiden ja käytänteiden osana ja toisaalta niitä muuttavana voimana.
- osaa tarkastella kasvatusta ja koulutusta ilmiöinä yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta hyödyntäen kasvatustieteistä käsitteistöä.
- osaa eritellä kasvatuskäytänteiden ja lapsuudessa, nuoruudessa sekä aikuisuudessa tapahtuneiden kulttuuristen muutosten yhteyksiä.
- **Miten kasvatusta avulla rakennetaan demokraattista, tasa-arvoista, yhdenvertaista ja kestävästä yhteiskuntaa?**
- **Teemoja:** Tiedon ja tietämisen sosiaalinen luonne, yhteiskunnallinen kasvatusta ja yhteiskuntaan kasvataminen, demokraattikasvatusta, koulutuspolitiikka ja hallinnollinen ohjaus
- **Käsitteistöä:** Sosiaalisuus, normit, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja valta
- **Ydinosaamisalueet:** Eettinen osaaminen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen, tieteellinen osaaminen

Opintojakson suorittaminen - tehtävät

- **Opintojakson pääsivu peda.netissä:**
 - <https://peda.net/id/6eb437d0d86>
- **Tiedekunnan yhteiset luentotallenteet**
 - Linkit luentoihin löytyvät (Polkuavain: Kestävä): <https://moniviestin.jyu.fi/ohjelmat/ktkp020-syksy25>
- **Suuryhmä- ja opehuonetapaamiset.**
 - Tapaamisten aikataulut löytyvät Sisusta
- **Oppimistehtävät:**
 - Norminrikkomistehtävä (Yksilötehtävä)
 - Megatrenditehtävä (Ryhmätehtävä, johon liittyy kouluvierailu)
 - Prope: yhteisöllinen & yhteiskunnallinen osaaminen (Yksilötehtävä)
- Tehtävien tarkempi ohjeistus: <https://peda.net/id/75589514d87>

- **Havainnoinnin kohteena pienryhmänne megatrendi, jonka kautta pohditaan, millaisia yhteiskunnallisia rakenteita ja käytänteitä koulukasvatus ilmentää?**
- Jokainen opiskelija suorittaa opintojakson aikana kouluvierailun (min. 6x45 min, joka voidaan jakaa esim. kahteen eri kertaan)
 - Havainnointi tapahtuu ala-/yläkoululla ja/tai lukiossa. Mahdollisuuksien mukaan sopikaa vierailut siten, että pienryhmänne saa näkökulmia eri kouluasteilta.
 - Pyritään seuraamaan koulun toimintaa omaa oppiainetta laajemmin (esim. välitunnit, eri oppiaineiden tunnit, opehuone...)
 - Sovi vierailu opettajan tai rehtorin kanssa, paitsi Norssille voi mennä sopimatta ([Ohjeet Norssilla observointiin](#)).
- Havainnoi ja pohdi:
 - Miten pienryhmän megatrendi on havaittavissa/tulkittavissa koulussa?
 - Millainen on lapsen/nuoren asema suhteessa näihin megatrendeihin?
- Pohdi havainnoinnin perusteella, miten ryhmäsi megatrendi on mahdollisesti muuttunut omista kouluajoistasi?
- Pohtikaa ryhmänne kesken, miten koulukasvatus voi vaikuttaa yhteiskuntaan tai muuttaa yhteiskunnallisia rakenteita megatrendinne suunnassa?

Aikataulu

- Tapaamiset maanantaisin klo 14-16., **paitsi viimeinen suuryhmä 14-17.30!**
- **Suuryhmä 12.1.2026 (RUU Helena):**
 - Opintojakson tavoitteet, sisällöt ja tehtävät sekä pohjustus norminrikkomistehtävään (Riitta)
 - Kotitehtävät:
 - Luentotallenteet: Johdattelu ilmiökentälle, Osaksi maailmaa kysellen ja ihmetellen sekä Käsiteluennot 1 ja 2 (yhteensä noin 50 min).
 - Luettavaksi: Antikainen, A., Rinne, R., & Koski, L. (2021). *Kasvatussosiologia* (6., päivitetty painos. tai 2013 5. painos). PS-kustannus. Luku 2 Sosiologian ja kasvatussosiologian peruskäsitteitä
- **1. Opehuone (eli pienryhmä) 19.1.:** Norminrikkomistehtävän kehittelyä ja suuryhmän purkua, megatrendiryhmiin jakautuminen
 - Kotitehtäväksi:
 - Luennot: Lapsen oikeuksien sopimus ja Osallisuus **JA** luennon oheislukemisto: Antikainen, A., Rinne, R., & Koski, L. (2021). *Kasvatussosiologia* (6., päivitetty painos. tai 2013 5. painos). PS-kustannus. Luku 6.5 Opetussuunnitelma ja luku 6.6 Opetussuunnitelma ja tieto
- **2. Opehuone 26.1.:** Norminrikkomistehtävän purku, megatrenditehtävän tsekkaus
 - Kotitehtäväksi:
 - Luennot: Demokratiakasvatus **JA** luennon oheislukemisto: Antikainen, A., Rinne, R., & Koski, L. (2021). *Kasvatussosiologia* (6., päivitetty painos. tai 2013 5. painos). PS-kustannus. Kotitehtäväksi: Luvut 7.2-7.4 sekä luku 8 Koulun käytännöt
- **3. Opehuone 9.2.** Megatrenditehtävän työstämistä: Megatrendien esittelyä opehuoneissa
 - Kotitehtäväksi:
 - Luennot: Koulutuspolitiikan kivijalat sekä Suomalaisen peruskoulun hyvä kehä? Luennon oheislukemisto: Antikainen, A., Rinne, R., & Koski, L. (2021). *Kasvatussosiologia* (6., päivitetty painos. tai 2013 5. painos). PS-kustannus. Luku 5 Koulutuksen yhteiskunnalliset tehtävät
- **Kalenteroitu ryhmätyöaika 2.2.** Tämä aika varattu ryhmien itsenäiseen työskentelyyn!
- **4. Opehuone 16.2.** Megatrenditehtävän työstämistä: Tuotoksen työstämistä: teeman ydin ja millä tavalla se koskettaa koulua, mitkä ovat opettajan/kasvattajan kannalta olennaisia kysymyksiä = pedagogisointi
- **VIIKKO 9 TALVILOMA** Ei tapaamista
- **5. Opehuone 2.3 (kouluvierailu tehtynä tänne).** Megatrenditehtävä: Kouluhavaintojen liittäminen megatrendeihin. Lopullinen tuotos.
- **Suuryhmä 10.3 HUOM! Klo 14-17.30 (RUU Helena):** Mitä on opittu? Megatrendiseminaari

Arviointi

Arvioinnin kohde	Arvioinnin tapa	Osuus opintojakson kokonaisarvosanasta
Norminrikkomistehtävä	Hyv-hyl	
Pienryhmän/pienryhmän tiimien työskentely	kriteeriperustainen sanallinen ja numeerinen tiimin itsearviointi	40%
Oppimistavoitteiden täyttyminen ja Prope-työskentely	kriteeriperustainen sanallinen ja numeerinen opettaja-arviointi kriteeriperustainen sanallinen ja numeerinen opiskelija-arviointi	60%

Onko kysyttävää opintojakson käytännön asioista?

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Normeista ja niiden rikkomisesta

Miksi koulu on olemassa?

Pohtikaa kysymystä pienissä (3-4 hlö) ryhmissä viisi minuuttia

Valmistautukaa esittämään pohdintojanne muulle ryhmälle

Kasvatuksen ja koulutuksen dilemma

Samaan aikaan kun koulun tehtävä on opettaa uusille sukupolville arvokkaiksi katsottuja tietoja ja taitoja, sen tehtävä on kasvattaa lapsista ja nuorista kriittisiä kansalaisia, joilla on tarvittavat tiedot ja valmiudet asettaa kriittiseen valoon ne tiedot ja taidot, joita koulussa heille on opetettu.

- Toisin sanoen, koulun tehtävä on samaan aikaan sosiaalistaa lapsia ja nuoria vallitsevaan yhteiskuntaan sekä kasvattaa heistä toimijoita, jotka asettavat kyseenalaiseksi ja uudistavat sitä yhteiskuntaa, johon heidät on sosiaalistettu
 - Sosiaalistamisen, uusintamisen ja uudistamisen välinen jännite, jota opettaja ei pääse karkuun
 - Jännite tulee näkyväksi esimerkiksi *normeissa*, joita kouluun kohdistuu ja joita koulussa oppilaisiin ja opiskelijoihin kohdistetaan

Mikä on normi?

- Käsitteellä *normi* selitetään ihmisen tietynlaista käyttäytymistä tietynlaisissa tilanteissa.
- Muodostuu yhteisössä tai yhteisöissä hyväksytystä/hyväksytyistä tavoista toimia tai käyttäytyä.
- Tulee näkyväksi usein, vasta kun normia rikotaan.

- Mitä normeja henkilö kuvassa rikko?

KUVAN LÄHDE: BBC

Koulun normit

- Koulussa on virallisia normeja, joita täytyy noudattaa.
 - Esim. lainsäädäntö, opetussuunnitelma, koulutuksen järjestäjän antamat määräykset.
 - Näitäkin voidaan toteuttaa kouluissa hyvin eri tavalla. Esimerkiksi opetussuunnitelman mukainen opetus – mitä se on?
 - Voidaan myös toteuttaa ns. lain kirjainta, mutta varsinainen asia jää silti toteutumatta (vrt. aamuinen Ylen uutinen koulupoissaolojen tarkastelusta)
 - Yhteisön itse määrittelemät: esim. koulun säännöt.
- Sekä kulttuurisia ja sosiaalisia normeja, joita kenties *noudatetaan huomaamatta*:
 - Sovinnaisuussäännöt: esim. sisällä ei pidetä hattua
 - Osa normeista kohdistuu koulua pienempiin yhteisöihin, kuten yksittäisiin luokkiin tai opiskelijajoukkoihin
 - Esim. luokan oma ”koodisto” olla viittaamatta tunnilla, koska se on hikareiden hommaa...
- Myös opettajalla on omia arvoja ja arvostuksia, jotka toimivat normien tapaan.
 - Esim. koulutusmyönteisyys, opettajan oma etiikka
 - Saattavat olla vastakkaisia virallisille tai kulttuurisille ja sosiaalisille normeille
- Normeihin kasvattamista ja normien noudattamista määrittää sanktiojärjestelmä.
 - Normin rikkomisella on seurauksensa, mutta toisaalta normin noudattaminenkaan ei ole neutraalia toimintaa
 - Normien noudattaminen yleensä nostaa yksilön sosiaalista statusta, mutta ristiriitaisten normijärjestelmien (esim. koulussa) keskuudessa luoviminen voi olla hankalaa.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Norminrikkajia

1927

1936

1955

1989

2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

**Jos vain noudatettaisiin niitä
normeja...**

1942

1942

”Arendt näkee Eichmannin tavallisena pyrkyrinä, joka ei kykene asettumaan toisten asemaan, vaan kykenee keskittymään ainoastaan omaan uraansa. Eichmann tottelee ylempiensä määräyksiä kyselemättä ja nauttii, kun asiat sujuvat. Erityisesti Eichmann tuntuu nauttivan tilanteista, joissa hän kykenee toimimaan eri osapuolten välillä ja onnistuu välittämään kaikkia osapuolia tyydyttävän kompromissiratkaisun. (Arendt 2016.)” Hallamaa 2016

Normin rikkominen vs. normin noudattaminen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Miten tämä liittyy kouluun ja opetukseen?

”Kaikkein tärkeimmät totuudet tunnustetaan huomaamatta sivulauseissa, implisiittisesti rivien välissä. Ne ovat usein annettuina otettuja itsestäänselvyyksiä, hyvin tiedettyjä mutta huonosti tiedostettuja, laajasti tunnustettuja mutta vähän tunnistettuja. Tällaisten totuuksien voima on juuri niiden vastaansanomattomassa itsestäänselvydessä, joka ohjaa puheitamme, ajatteluamme ja myös toimintaamme.”

(Simola 2015)

"Kun Nürnbergin oikeudenkäynnit aloitettiin toisen maailmansodan jälkeen Saksassa, länsiliittoutuneiden ensimmäinen periaate oli, ettei ketään 1921 ja sen jälkeen syntynyttä saa tuomita ankarimman lainkohdan mukaisesti..."

”Kun Nürnbergin oikeudenkäynnit aloitettiin toisen maailmansodan jälkeen Saksassa, länsiliittoutuneiden ensimmäinen periaate oli, ettei ketään 1921 ja sen jälkeen syntynyttä saa tuomita ankarimman lainkohdan mukaisesti. Tuota päätöstä voidaan pitää – hieman irvokkaasti – jopa kautta aikojen suurimpana tunnustuksena kasvatustajärjestelmille ja kouluille...”

”Kun Nürnbergin oikeudenkäynnit aloitettiin toisen maailmansodan jälkeen Saksassa, länsiliittoutuneiden ensimmäinen periaate oli, ettei ketään 1921 ja sen jälkeen syntynyttä saa tuomita ankarimman lainkohdan mukaisesti.

Tuota päätöstä voidaan pitää – hieman irvokkaasti – jopa kautta aikojen suurimpana tunnustuksena kasvatustajajärjestelmille ja kouluille.

Lähtökohtana oli, ettei yksikään saksalainen lapsi voinut välttää sitä kasvatustajajärjestelmää, joka altisti nuoret ihmiset hyväksymään kansallissosialistien irvokkaan raajan maailmankäsityksen ja ihmiskuvan.” (Salmi 2023)

Kommentteja ja
kysymyksiä?

Kotitehtäväksi

- Ennen ensi viikon opehuonetta:
 - Luentotalenteet: Johdattelu ilmiökentälle, Osaksi maailmaa kysellen ja ihmetellen sekä Käsiteluennot 1 ja 2 (yhteensä noin 50 min).
 - Luettavaksi: Antikainen, A., Rinne, R., & Koski, L. (2021). *Kasvatussosiologia* (6., päivitetty painos. tai 2013 5. painos). PS-kustannus. Luku 2 Sosiologian ja kasvatussosiologian peruskäsitteitä